

HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ

PROFESSOR: Pere Solà i Gussinyer

A.- OBJECTIUS.

- 1.- Descobrir les dimensions històrica i social del fet educatiu.
- 2.- Familiaritzar-se amb la metodologia bàsica d'aquesta branca històrica, bo i utilitzant-la.
- 3.- Connectar activament la Història general de l'Educació amb la Història de les civilitzacions.
- 4.-Inter-relacionar la història "general" de les idees, de les pràctiques educacionals, dels mètodes i tècniques, i dels sistemes educatius amb la història "local" de l'educació.
- 5.-Mitjançant l'acompliment dels quatre objectius anteriors, l'estudiant disposarà de més elements de reflexió sobre la teoria i pràctica educativa en diverses formacions històriques, la qual cosa servirà per:
 - Afavorir el sentit crític i el criteri personal pel que fa a les grans qüestions de la pedagogia.

Eixos sensibilitzadors del curs 1991-1992:

- 1) La pedagogia en temps d'excepció: l'atenció educativa als infants refugiats i evaquats.
- 2) Aspectes educatius de l'associacionisme i del moviment d'ateneus.
- 3) Antecedents històrics del reformisme educatiu actual: anàlisi comparativa de les grans lleis d'educació contemporànies: Llei Moyano, Pla del CENU, Llei d'Educació de 1970, LOGSE.
- 4) El processament informàtic de la informació històrico- educativa: la constitució de bancs de dades per la història de l'educació.
- 5) Cos, sentits, activitat física i esports: el tractament "educatiu" del cos en el curs de la història de l'educació.

Aquest últim punt és sintònic d'un fet important de principis de setembre de 1992: el XIV Congrés Internacional "Esport, activitat física i educació en una perspectiva històrica", Congrés que té lloc a Barcelona, i en l'organització del qual hi participa DIRECTAMENT el departament de Pedagogia i Didàctica de la UAB.

Hi ha la possibilitat que els alumnes orientin els seus treballs pràctics en el sentit d'algun d'aquests "eixos sensibilitzadors" , en especial el 5.

B.-TEMARI.

- 1.- Introducció a la història de l'educació: concepte, objecte i mètodes de la disciplina.
 - 1.1.-Fonaments històrics de l'educació moderna: anàlisi de l'evolució educativa i escolar de diverses civilitzacions mundials.
 - 1.1.1.-L'educació clàssica occidental.
 - 1.1.2.-El curriculum pedagògic de l'Edat Mitjana.
 - 1.1.3.-El Renaixement occidental i el Barroc: cap a un nou model d'espai i temps escolars.
 - 1.1.4.-Educació, escola i món musulmà.
 - 1.1.5.-Amèrica Llatina i Africa: vegeu tema 14.

- 2.- La pedagogia de la Il.lustració: aspectes filosòfics i polítics.
- 3.- L'educació peninsular de la fi del Barroc a la crisi napoleònica.
- 4.- La Revolució Francesa i el seu impacte a l'àmbit educatiu.
- 5.- L'educació als països germànics, de la Il.lustració a l'Idealisme. L'ensenyament a Gran Bretanya i Amèrica, entre la Il.lustració i el Liberalisme.
- 6.- Les democràcies liberals europees i el desenvolupament dels sistemes educatius al segle XIX.
- 7.- L'ensenyament a Espanya i als Països Catalans a la segona meitat del segle XIX: la Llei Moyano i les seves conseqüències.
- 8.- Evolució de l'ensenyament al món durant aquest segle (fins a 1918). Significació de l'Escola Nova i del progressivisme educacional.
- 9.- L'educació i l'escola al període d'entreguerres. Principis i resultats de l'educació comunista. El feixisme i l'educació. Democràcia i Escola Unica....
- 10.- L'escola i l'educació mundial després de 1945: teories, mètodes, sistemes.
- 11.- L'educació durant el franquisme.
- 12.- L'escola i l'educació a Catalunya de 1975 fins a l'actualitat: visió diacrònica.
- 13.- Estudi evolutiu d'algun dels grans temes i problemes de l'educació.
 - 13.1.-La relació mestre-alumne.
 - 13.2.-L'educació en el marc familiar.
 - 13.3.-L'evolució dels sistemes didàctics i de les formes d'organització escolar.
 - 13.4.-La formació tècnica i professional en la història.
 - 13.5.-Formar nois, formar noies: dues formes diferents d'educar i d'instruir?.
- 14.- Sistema escolar, imperialisme i colonialisme.
 - 14.1.-Amèrica Llatina: de l'educació colonial als sistemes educatius nacionals. El pes de la història en la problemàtica actual.
 - 14.2.-Africa: el trànsit de l'educació colonial als sistemes escolars contemporanis.

C.- METODOLOGIA.

No hi ha cap llibre de text o manual especialment recomanat. Per cada sub-tema, el professor indicarà alguna obra especialment recomanada (indicat a la Bibliografia adjunta, o no).

La participació activa a les sessions de classe i seminari és objecte d'especial valoració. El curs d' Història de l'Educació ha de servir, no purament per memoritzar i "emmagatzemar" dades: això ja ho fan els ordinadors. Del que es tracta és d'adquirir rigor en la recerca i exposició de dades històriques, capacitat analítica i crítica i, per damunt de tot, amplitud de mires a l'hora d'entendre i interpretar la singularitat i complexitat del fet educatiu al llarg de la història.

Hi haurà sessions d'exposició de temes per part d'alumnes, complementàries de les activitats que seran especial objecte d'avaluació, i que són descrites a l'apartat D.

L'alumne omplirà fitxes individuals a complimentar degudament abans del dia 7 de novembre de 1992. En elles ha de constar:

- 1.- Quin treball-memòria es tria (a l'opció A).
- 2.- Quin tema s' ha elegit com a treball d'iniciació a la recerca (a l'opció B).

D.- AVALUACIO.

Hi ha dues possibilitats:

OPCIÓ A.

Hi haurà dues proves escrites de control de continguts explicats durant el curs, una el dia 30 de gener de 1992 i l'altra el dia 14 d'abril de 1992.

Les proves tindran la següent estructura:

- a) Exposició de dos o tres aspectes del programa de curs.
- b) Un comentari d'un text tret dels següents llibres.

Primer trimestre:

SPENCER, H., L'educació intel.lectual, moral i física.

TOLSTOI, L., Qui ha d'ensenyar a qui?.

Part restant del curs:

FREUD, Anne, Psicoanàlisi per a pedagoqs.

SUCHODOLSKI, Pedagogia de l' essència i pedagogia de l'existència.

- c) Una pregunta sobre el contingut dels llibres dels autors: SPENCER i TOLSTOI, al primer trimestre i Anna FREUD i SUCHODOLSKI, a la prova del mes d'abril.

NOTA: a les dues proves es demanarà que l'alumne relacioni les reflexions que li susciten les lectures crítiques d'aquests autors amb els problemes generals de la Història de l'Educació exposats al programa de curs.

El mateix dia 14 d'abril de 1992 caldrà lliurar un treball-memòris sobre un d'aquests temes:

- a) El moviment d'ateneus i la seva funció educativa .
- b) La relació mestre-alumne en els teòrics de l'educació.
- c) Església i estat a l'educació al segle XX.
- d) L'escola i el problema de la llengua als Països Catalans.

La primera prova valdrà 3 punts, la segona 3 punts més i la memòria-treball 4 punts.

OPCIÓ B

- a) Ressenya crítica dels quatre llibres que són lectura obligatòria de l'opció A.
- b) Un treball d'iniciació a la recerca històrica educativa, basat en documentació de primera mà i fonts directes.

L'alumne té fins al 7 de novembre de 1992 per triar tema d'acord amb el professor, i per indicar els membres del grup.

La data de lliurament d'aquest treball d'iniciació a la recerca serà el 14 d'abril de 1992.

Posteriorment, es fixaran entrevistes perquè cada persona o grup defensi el seu treball d'iniciació a la recerca.

Les ressenyes crítiques valdran en conjunt 4 punts, i el treball d'iniciació a la recerca comptarà per 6 punts.

E.-BIBLIOGRAFIA.

Història general de l'educació i Història de l'Educació als territoris de llengua catalana.

Bibliografia bàsica

Aquesta Bibliografia introductòria serveix ensems per als estudiants d'Història de l'Educació (1er. cicle i Curs Pont) com per als d'Història de l'educació a Catalunya (2on. cicle). Es dividida en tres apartats:

- 1.- Bibliografia sobre tècniques de treball científic-sobretot útil als estudiants de primer cicle.
- 2.- Bibliografia general d'Història de l'educació.
- 3.- Bibliografia d'Història de l'Educació als Països Catalans.
- 4.- Bibliografia del darrer període sobre la història educativa catalana.

Observacions: es tracta de llibres i articles de revista de consulta. El professor no recomana en especial cap llibre de text per a seguir el curs. A més cal tenir en compte que per cada tema específic el professor donarà bibliografia especial, o indicarà els títols d'aquest llistat que s'ajusten al tema en qüestió.

Important: A més d'aquests títols, el professor recomana la prospecció de les revistes especialitzades en temàtica d'història social, d'història de la cultura i història de l'educació: en elles l'estudiant pot trobar-hi molta informació referent al programa de curs (ens referim a revistes com "Cuadernos de Pedagogía", "Full Informatiu de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana", "Revista de Educación", "Historia de la Educación", "L' Avenç", "Histoire de l'Education", "History of Education Quarterly", etc...)

Es imprescindible també la consulta d'obres de síntesi d'Història General, Cronologies, etc. Una visió bibliogràfica general, amb indicació d'Històries generals, Històries d'Espanya i d'Amèrica, revistes històriques i atlas històrics, a: Enciclopèdica Temàtica Planeta. Història Moderna y Contemporánea, 1976. També cal la consulta de volums d'Història dels Països Catalans pel que fa al curs d'Història de l'Educació a Catalunya (treballs com A. Balcells, ed. Història dels Països Catalans, Edhasa, B., o els volums de la Història de Catalunya d'Edcs. 62, sèrie dirigida per Pierre Vilar, etc...)

1.-Bibliografia sobre tècniques de treball científic.

COROMINA, E.: 1984, Tècniques d'expressió i comunicació, Vic, EUMO.

ECO, U.: 1982, Cómo se hace una tesis. Técnicas y procedimiento de, investigación, estudio y escritura. Barcelona, Gedisa.

GORTÁZAR, E., CRUZ VALENCIANO: Cómo estudiar historia. Guía para estudiantes, Ed. Vicens Vives.

ROMANO, D.: 1973, Elementos y técnicas del trabajo científico, B., Teide.

FORNACA, R.: 1978, La investigación histórico-pedagógica, Oikos Tau.

Sobre metodologia històrica: vegeu assaigs de F. Braudel, M. Bloch, etc...

2.-Bibliografia general d'Història de l'Educació.

ABBAGNANO, N., VISALBERGHI, A.: 1984, Historia de la pedagogia, FCE, México.

AGAZZI, A.: 1966, Historia de la Filosofía y la Pedagogía, Marfil, Alcoy, 3 vols.

BOWEN, J.: 1976-1982, Historia de la Educación Occidental. 3 vols (el tercer molt dolent).

DEBESSE, M.; MIALARET, G.: 1973-1974, Historia de la pedagogía. Oikos Tau, Vilassar de Mar, 2 vols.

- BECK:1965, Historia social de la educación. UTEHA, México.
- DURKHEIM: Historia de la educación y de las doctrinas pedagógicas, Piqueta, Madrid.
- ESCOLANO, A., Ed.: 1984-1985, Historia de la Educación. Diccionario de las Ciencias de la Educación, Anaya, Madrid. (el diccionari històric té articles molt superficials.).
- FORTUNY, M.:1987, Esquemas y Bibliografía de Pedagogía e Historia de la Educación, PPU, Barcelona.
- GALINO, M.A.:1973, Historia de la Educación. Edades Antigua y Media. Gredos, Madrid.
- KONSTANTINOV:1974, Historia de la Pedagogía, Ed. Cartago, Buenos Aires.
- LUZURIAGA, L.: 1980, Historia de la Educación y de la Pedagogía. Losada, Buenos Aires.
- MANACORDA, M.A.: 1987, Historia de la Educación, 2 vols., ed. Siglo XXI, Madrid.
- M.E.C.: 1979-1980, Historia de la Educación en España. MEC, Madrid, 3 vols.
- MORANDO, D.: 1972, Pedagogía. Historia crítica del pensamiento educativo. Miracle, Barcelona.
- MYERS: 1970, La educación en la perspectiva de la Historia. FCE, México.
- PALACIOS, J.: 1979, La cuestión escolar, Laia, Barcelona.
- PONCE, A.: Educación y lucha de clases. Akal. Madrid.
- SANTONI, A.: 1981, Historia social de la Educación, Reforma de la Escuela, (només un volum: inacabat. Obra mal traduïda).
- WEIMER: 1965, Historia de la pedagogía, UTEHA, México.
- Tots els volums de la col·lecció "Textos Pedagògics" d'EUMO (Vic).

3.-Bibliografía sobre Història de l'Educació als Països de Llengua Catalana.

La llista no és de cap manera exhaustiva. Comprèn també obres més generals referides a l'evolució escolar de l'estat espanyol, per què d'una manera o altra ens ajuden a entendre millor l'evolució de l'educació catalana.

Els volums de "Textos Pedagògics" (EUMO, Vic) d'autors com A. Galí, J. Xirau, J. Bardina, F. Ferrer i Guàrdia, etc...

- BLASCO CARRASCOSA, J.A.: 1984, Krausisme i Renaixença a València, València.
- CAÑELLAS; TORAN: 1982, Política escolar de l'Ajuntament de Barcelona, 1916-1936, Ed. Barcanova, Barcelona.
- CARBONELL; MONÉS: 1978, Escuela única-unificada, Laia, Barcelona "Cuadernos de Pedagogía", setembre de 1976, suplement 3, Fascismo y educación.
- COTS, J.: La declaración universal dels drets de l'infant, Col. Rosa Sensat, Edcs. 62, Barcelona.
- DOMMANGET, M.: 1977, Los grandes socialistas y la educación, Fragua, Madrid. (Ferrer i Guàrdia...).
- FONTQUERNI, E; RIBALTA, M.: 1982, L'escola a Catalunya durant la guerra civil. El CENU, Barcanova, Barcelona.
- GALINO, M.A., ed.: 1970, Textos pedagógicos hispanoamericanos, Narcea.
- GALÍ: Història de les Institucions Culturals Catalanes, Fund. A. Galí (Obra en volums publicada des de 1978).
- GONZÁLEZ AGÁPITO, J.: 1978, Bibliografía de la Renovación Pedagógica i el seu context (1900-1938), Univ. de Barcelona.
- JUTGLAR, A.: 1966, Notas para el estudio de la enseñanza en Barcelona hasta 1900, "M.H.I.C.", vol XVI.
- HEREDIA, A.: Política docente y filosofía en la España del siglo XIX. ICE, Salamanca.
- MASJUAN, J.M.; PINILLA DE LAS HERAS, E.; VIVES, J. : 1979, L'educació general bàsica a Catalunya. Dades essencials per a una política educativa. Ed. Blume, Barcelona.

MONÉS, J.: 1978, El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya. (1833-1938), Ed. La Magrana, Barcelona.

PAJARÓN SOTOMAYOR, R.: 1987, La educación física de la mujer en España. Perspectiva de la segunda mitad del siglo XIX, Madrid.

PESET, M. & J.L.: La Universidad Española (siglos XVIII y XIX). Taurus, Madrid.

ROSSELL, M.: 1976, La Generalitat de Catalunya II. La Política cultural. L'ensenyament., Undarius, Barcelona.

SANTHA, G.: 1984, San José de Calasanz. Obra pedagògica, BAC, Madrid.

SOLÀ, P.: 1978, Els ateneus obrers i la cultura popular a Catalunya. L'Ateneu Enciclopèdic Popular, Edcs. de La Magrana, Barcelona Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana: Actes de les Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans. Fulls Informatius...

TURIN, I.: 1966, La educación y la escuela en España, Aguilar, M.

XIRAU, J.: 1969, Manuel B. Cossío y la educación en España, Ariel, Barcelona.

Nota: ES DONARÀ MÉS BIBLIOGRAFIA ESPECÍFICA EN FUNCIO DEL PROGRAMA DE CURS.

4.- Bibliografia del periode recent.

AJA, E: "Política i ensenyament. El fracàs de la Llei General d'Educació". Perspectiva Escolar, nº 3 Juliol 1975. pp.9-16.

AJA, E: "La enseñanza y la constitución actual". Cuadernos de Pedagogía, nº 46. Octubre 1978. pp.11-15.

BAS, J.M.: "La herencia del pasado en la hora del cambio". Cuadernos de Pedagogía, nº 33. Setembre 1977. pp.23-27.

BAS, J.M.: "1970-1981: roda el món i torna al Born". Perspectiva escolar, nº 56, pp.9-13. 1981.

CARBONELL, J.: "La política pedagògica de la Generalitat". Perspectiva Escolar, nº 117-118. pp.2-7.

CASAS, M. i UDINA, M.J.: "Balanz pedagògic de la Llei d'educació". Perspectiva escolar, nº 3 pp.36-44.

DARDER, P.: El funcionament de l'escola privada a Catalunya. Col.Rosa Sensat. nº 21. Barcelona. 1987.

GAY, QUITLLET i PASCUAL: Societat catalana i reforma escolar. Ed. Laia. Barcelona. 1977.

LERENA, C.: Escuela, ideología y clases sociales en España. Ed. Airel. Col.Demos. 1980.

MAGISTERIO ESPAÑOL: Educación General Básica. Ed. El Magisterio Español. Folletos. Madrid. 1973.

MAGISTERIO ESPAÑOL: Ley General de Educación. Ed. El Magisterio Español. Folletos. Madrid. 1970.

MIRET, E.: "La educación religiosa-moral en el franquismo". Cuadernos de Pedagogía, nº 31.32. Juliol 1977.

MONES i PUJOL: L'escola a Catalunya sota el franquisme. Col.Rosa Sensat. nº 11. Barcelona. 1981.

MONES, J.: "L'escola de la transició. 1977-1987". Guix, nº 117-118. Juliol-agost. pp.5-6.

SEMINARI D'HISTORIA DE L'ENSENYAMENT I "ROSA SENSAT": L'ensenyament. Ed. Dopesa 2. Col.Conèixer Catalunya. Barcelona. 1978.

SOLÀ, P.: "La educación permanente de adultos y el proceso escolarizador del capitalismo". Cuadernos de Pedagogía, nº 40. pp.31-35. Abril 1978.

SUBIRATS, M.: "Los primeros cuatro años de la Ley General de Educación". Cuadernos de Pedagogía, nº 1, pp.2-5. Gener. 1975.

SUBIRATS, M.: "De la renovació pedagògica a Catalunya". Perspectiva Escolar, nº 3, pp.45-52. 1975.

SUBIRATS, M.: "Sobre el fracaso de la L.G.E. y la contrarreforma educativa". Cuadernos de Pedagogía. n° 15, pp.18. Març 1976.

SUBIRATS, M.: "Deu anys després de la Llei General d'Educació". Perspectiva Escolar. n° 56, pp. 2-8. Juny 1981.

VIVES, J.: "Política escolar i escola 1975-1978". Perspectiva Escolar. n° 29, pp. 2-8. Novembre 1978.

VIVES, J.: "L'Estatut i l'escola". Perspectiva Escolar. n° 44, pp. 2-4. Abril 1980.

Història de l'educació a Catalunya.

NOTA: L'estudiant podrà realitzar voluntàriament altres treballs escrits de caràcter especulatiu o pràctic. I, sobretot, l'alumne tindrà la possibilitat d'incorporar-se a les tasques de recerca que aquesta matèria estigui realitzant. Molt concretament, es valoraran els treballs que es realitzin entorn de la celebració del XIV Congrés internacional "Esport, activitats físiques i educació en una perspectiva històrica", congrés en la organització del qual haigut està directament implicada aquesta matèria.